

Dr. Jan Žáček,
advokát a ministr m. sl.

Z mých vzpomínek na Dra Albína Bráfa.

Dr. Albín Bráf byl z nejmilejších mých kolegů a přátel od dob universitních studií až po jeho bohužel předčasnou smrt. Miloval jsem ho pro jeho ryzí charakter a velice si ho vážil pro vynikající vědomosti už jako studenta.

Sešli jsme se na pražské universitě roku 1870 a velice mně imponoval, když mezi kolegy se mluvilo o tom, že on určen jest už předem pro akademickou kariéru a že má se připravovati pro profesuru národního hospodářství.

Přiznávám se, že jsem mu i trochu záviděl tuto jeho příští kariéru, po které bych také byl toužil, kdyby mé prostředky mně to byly činily možným. Od těch dob už zůstali jsme stálými přáteli a do bližších styků přicházeli jsme zejména v pozdějších letech, když on stal se zetěm Dra Františka Ladislava Riegra, s kterýmžto vynikajícím mužem jsem přišel do úzkého spojení od doby svého zvolení za poslance na říšskou radu roku 1885 a sledoval jsem s potěšením vědecký rozvoj Bráfův na vysokém učení pražském.

Nejživější vzpomínku mám na Dra Bráfa při jmenování jeho ministrem orby roku 1909. Roku 1908 byl jsem po návrhu českých poslanců jmenován ministrem krajanem v kabinetě Bienerthově, v kterémžto kabinetu pověření byli správou dvou ministerstev 2 čeští odborní přednostové, Kaněra pro vyučování a Popp pro orbu.

Když pak počátkem roku 1909 Bienerth rekonstruoval své ministerstvo, a správa oněch odborů, které byly v rukou českých úředníků, měla přejíti do rukou německých, požádal jsem za propuštění, vytýkaje, že musel bych zůstatí jediným Čechem v ministerstvu.

Bienerth mně to rozhodně vylouval, odpovídaje na mou výtku tím, že on chtěl získati pro ministerstvo orby Bráfa, ten že však mu to odmítl.

Já jsem se mu nabídnul, že zajedu ihned do Prahy a pokusím se získati Bráfa pro přijetí ministerstva. Bylo mi sděleno, že mám na to dva dny času, třetího dne že už ministerstvo musí býti jmenováno. — Zajel jsem do Prahy a navštívil Bráfa. Nezapomenu nikdy na ty dva dny, které jsem ztrávil v rozmluvách a vyjednávání s Bráfem v jeho bytě, k čemuž přibral jsem si ještě známého starého politika českého, Antonína Zeithammera. Debatovali jsem po celé dva dny uvážíce důvody, které mluvily pro to, aby Bráf do ministerstva vstoupil, i které mluvily proti tomu.

Bráf nabídku stále odmítal, v čemž podporován byl zejména svojí šlechetnou a charakterní chotí a opíral se důvodům mým i Zeithammerovým. Teprve v poslední chvíli, když jsem — pohlédnuv na podobiznu Riegrovu — tázal se Bráfa, aby mně upřímně řekl, co si myslí, že by asi řekl Dr. Rieger, kdyby byl přítomen té naší debatě, odpověděl Bráf, že by řekl:

„Bráfe, nedělejte hlouposti a vezte to na sebe!“ A rozhodl se, že povolání to přijme. Měl jsem od Bienertha příkaz, přijedu-li ještě v noci zpět, abych ihned odebral se do hradu, kde bude odbýván dvorní ples, abych ještě jemu i císaři podal zprávu o výsledku své cesty. Dojel jsem nepříliš dlouho před půlnocí do Vídně a podal o rozhodnutí Bráfově zprávu. Ráno pak Bráf byl jmenován ministrem orby.

Ztrávili jsme pak spolu svízelné chvíle ve svých úřadech až do listopadu, kdy společně pro známé Dolno-Rakouské školní zákony jsme odstoupili, protože dle těch zákonů výhradně jazyk německý byl určen pro školy veřejné ve Vídni.

Bráf pak vrátil se sice ještě jednou do ministerstva orby, avšak podlomené jeho zdraví sklátilo ho pak brzo v předčasný hrob ku velké škodě české vědy národohospodářské, v níž vynikal měrou neobyčejnou a v níž by byl národu českému ještě mohl vykonati mnoho platných služeb.

Za Bráfem buditelem.

Na rok 1927 připadá patnácté výročí úmrtí Dra Albína Bráfa (1. července), a výročí toho použil Spolek absolventů obchodní akademie v Třebíči, aby uctil památku velikého muže vsazením desky na jeho rodný dům, — počín záslužný, a jeho původcům dobře slušící, připomeneme-li si nepomíjející význam Bráfův o prohloubení a rozvoj českého školství obchodního. Rok 1927 jest však vzhledem k Bráfovi i jinak ještě rokem jubilejním a to způsobem vysoce pozoruhodným. Na den 31. července tohoto roku připadlo totiž padesáté výročí připuštění Bráfova k docentuře národního hospodářství na pražské universitě. Předčasně zesnulý vynikající žák a následník Bráfův, prof. Dr. Josef Gruber poznamenává v životopise Bráfově (v pátém díle publikace „Albín Bráf, život a dílo“, 1924, str. 222.), že Bráfova habilitace je v dvojím směru aktem historickým; jednak proto, že jí počala poprvé politická ekonomie s universitní katedry zaznívati jazykem českým, jednak pak tím, že jí počalo též soustavné české vědecké bádání národohospodářské. Je tedy slavnost odhalení Bráfovy desky na jeho rodném domě význačnou v několika směrech, připomínajíc počátek Bráfova života, počátek jeho působení jako národohospodářského badatele a vstup do mlého mu úřadu universitního učitele a zároveň té přetrpké chvíle, kdy smrt přerвала nit jeho velkoplodného života, jsouc při tom, žel, vykupitelkou v jeho těžké chorobě, které neúnavný a stále obětavě činný vlastně nečelil, když by snad byl býval čas.

Blíží se desáté výročí znovuzřízení českého státu. Nebylo dopřáno velikému vlastenci v nejušlechtlejším slova smyslu „Čechovi až do nejzazších vláken srdce“^{*)} aby vešel do země zaslíbené. Bráfa právem nazvali českým buditelem hospodářským. Nebylo vlastní Bráfovi, aby počítal s katastrofálními možnostmi. — A i v tom případě by stejně asi a plným právem konal velké své poslání hospodářského apoštola. Bylo by neplodno chtít dohadovati se, jaký asi postup by byl zvěčnělý volil za války. Tolik ale dá se snad říci, že by při budování ústrojí československého státu, kdyby se té doby byl ve zdraví dočkal, svou iniciativou, rozhledem, zkušenostmi, státnickým věhlasem a autoritou svou byl mohl přispěti měrou dalekosáhlou. Byl konservativce, ale měl velký smysl pro otázky sociální a byl jeden z prvých u nás, kteří se soustavnému sledování otázek

^{*)} Narážím na slova, jichž užil vůči mně. předsedovi Bienerthovi I císaři, když s těžkým srdcem přijímal poprvé portefeuille ministerský (srv. cit. životopis, str. 256).

sociálních věnovali, — a to ne pouze theoreticky. Při ohromném významu problémů hospodářsko-sociálních při přechodu do mírových poměrů, při likvidaci válečného hospodářství a řešení důsledků velkých státoprávních změn, při přípravě mírové konference a řešení spleti konkrétních otázek mírovými smlouvami, jen rámcově a někdy hodně nejasně zpracovaných byla by bývala součinnost Bráfova vysoce cenna.

Ale i když tyto myšlenky by někdo přehlížel jako pouhé kombinace, zůstává velmi vděčný a pozitivní předmět úvahy, zamyslet se nad památkou Bráfovou se vztahem k obnovení české samostatnosti. Předmětem tím by mohlo být zkoumat, která zřízení, ústavy a organizace byly pilíři, na kterých mohla být podchycena v prvních dobách mladého státu budova správy zejména hospodářské, a které z nich byly Bráfem když ne přímo vytvořeny, tož aspoň ve svém vývoji určovány, prohlubovány a zdokonalovány. Patřilo by k tomu neméně přehlédnouti kádry hospodářsky a obchodnický školených generací, které vstupovaly pod Bráfovým bezprostředním vedením anebo za jeho methodické činnosti iniciativní a dohlédací do úhorů našeho hospodářského života, a bez nichž by obhájení naší hospodářské svébytnosti bylo ještě poměrně těžším, než je to dnes. Doufejme, že se někdo povolaný ujme podobné studie, bez níž bychom světlé památce Bráfově nebyli zcela právi. Tím spíše, že Bráf pro svou budítelskou činnost hlavní pružinu měl nejen snad v zaujetí přesvědčeného odborníka, ale hlavně v té skalopevné víře, že nebude pro nás cesty, k trvalé samostatnosti, když nevypěstujeme v sobě jako hromadný zjev celý ten soubor vlastností ducha i povahy, k tomu potřebný, abychom nezaniikli ve stále se komplikujícím ústrojí výrobním i distribučním. Bráf nebyl hmotář. Ale věděl, že v soutěži nelze obstáti bez výrobních prostředků a kapitálové síly, a toužil po tom, aby se lépe mohl uplatňovati i v těch oborech, které znamenají vlastní pokrok lidstva.

Ale není to jen požadavek piety, který nám může velet, abychom se zabývali Bráfovým životním dílem. Je toho více než dosti v soudobých událostech, co nám připomíná, že velmi mnoho z toho, co nás učil Bráf a co hlásal, má stále svou živou platnost. Stále je potřeba dbáti hospodářského školení a pokroku našeho; Bráf jako ten, kdo prvý u nás prakticky učil, jak důležitá je hospodářská žurnalistika odborně a seriosně vedená, nechť připomíná nám, co v tomto ohledu máme ještě doháněti; Bráfovo učení o národní soudržnosti mělo by nás vésti k tomu, abychom zpytovali svědomí, zda spíše nežli „svůj k svému“ nepěstujeme „svůj proti svému“, a zda se spíše u nás nesetkáme s útoky na české lidi než s kritikou jinonárodních příslušníků; že máme ještě hodně co dělati, než se stane všeobecným naším majetkem onen „optimismus práce“, který byl Bráfovým význačným heslem. Přál bych si, aby oživení paměti na našeho nejpřednějšího hospodářského buditele, které se připojuje ke vsazení desky na jeho rodný dům, přispělo jak především v řadách jeho četných, v životě působících žáků a jiných odchovanců, tak i v kruzích co nejširších k posílení toho, čeho jest u nás stále ještě ve veliké míře zapotřebí, a co Bráf slovem i skutkem uplatňoval.

Profesor Dr. A. Bráf

byl člověkem života. Byl přesvědčeným stoupencem moderní tehdy tak zvané rakouské školy národohospodářské, která usilovala o teoretickou exaktnost vědeckou, a proti které se počala v letech devadesátých projevovati reakce v nových proudech vědeckých hlavně německých, vycházejících z historického zkoumání dějů hospodářských. Profesor Ehrenberg tehdy vyslovil svoje zajímavé pochybnosti o správnosti tak zvaných národohospodářských zákonů a pokoušel se na základě zkoumání skutečného životního vývoje kritisovati dosah jejich platnosti.

Prof. Dr. Bráf, který uznával závažnost historické školy německé, seznamoval nás ochotně a rád s moderními zjevy a názory pronášenými v národním hospodářství. Právě úsilí o poznání skutečného života přibližovalo ho k snahám moderní tehdy školy německé, jejímžto vyvrcholením byla pak díla Sombartova.

Profesor Dr. Bráf právě svými intenzivními styky s hospodářským životem vybočoval začasť z rámce rakouské školy. Vědecké exaktní bádání — třeba je pilně sledoval — nebylo jeho nejvlastnějším působíštěm. Byl především duchaplným causeurem a žurnalistou hospodářským, jehožto články měly daleko pronikavější vliv na hospodářské smýšlení v tehdejších Čechách než jeho spisy. V tom směru jest příznačno, že k metodologii národohospodářské dostal se teprve posledním svým dílem „Listy o studiu národohospodářském“.

Kouzlo jeho osobnosti vyzářovalo v jeho přednáškách. Nečetl nikdy, přednášel volně a svoje vývody proplétal duchaplnými kritickými náměty, které velmi často zžíravě se vrývaly do soudobých politických zjevů. Byl konservátivec a jeho přesvědčením bylo, že český národ může se propracovati k místu, které mu náleží, jen tehdy, osvojí-li si hospodářské ctnosti, které v jeho smyslu byly ctnostmi podnikatelskými a obchodními. Opětně a opětně ve svých přednáškách vracel se k myšlence, že by český člověk měl býti oděn jen českými tovary a obklopen jen českými produkty. V tom směru propagoval heslo „Svůj k svému!“, klada ale vždy za předpoklad, že možno dávatí domácí výrobě přednost jen tehdy, když se snaží býti a jest co nejsolidnější a co nejdokonalejší. Jeho přednášky byly semeníštěm snah o rozšíření české podnikavosti. Sám využíval všech daných situací k tomu, aby prakticky ve smyslu svých ideí působil, jak se zračilo nejen v zakládací listině jím vyvolaného ústavu Národohospodářského, ale také v jeho směrodatném působení při založení Zemské banky a při řadě podnětů a návrhů, kterými provázel hospodářský vývoj tehdejší doby.

Bráfova svatba.

Byl duchem kritickým, avšak budiž k jeho cti řečeno, že jeho prononcovaná stranickost nebránila mu, aby uznával moderní směry, které začasťe potíraly to, co hlásal. Jeho dějištěm byla katedra a žurnál. Nebyl ctižádostivým v běžném slova smyslu: jeho touhy nesly se k tomu, aby vchoval co možno nejvíce mužů, kteří by pracovali pro hospodářský pokrok českého národa. Jeho literární žeň jest méně bohata než důsledky jeho praktického působení. Byl skutečnou hybnou hospodářskou pákou své doby a novodobý český podnikatelský ruch bude vždy snoubiti se s jeho praktickým hospodářským působením.

Dr. Emil Roos,
generální ředitel Zemské banky (dříve Zemské
banky království českého).

Dr. Bráf a Zemská banka.

Vedle Dra Mattuše, jenž Zemskou banku vybudoval na základech hospodářské rozvahy, střízlivosti a pořádku, přivodil tak její rozvoj a zabezpečil jí důvěru, které se těší, zjednal sobě o založení banky velmi závažných zásluh Dr. Bráf.

Zasazení pamětní desky v rodišti Dra Bráfa, jež se právě stalo, je zajisté zvlášt vhodnou příležitostí, aby také tato zásluha Dra Bráfa byla připomenuta dnešní generaci.

Jak Dr. Bráf ve svých pamětech*) vydaných profesorem Drem Gruberem sám vypravuje, dal podnět k zřízení Zemské banky zesnulý Dr. Tomáš Černý. Poukázal na úpadek „České společnosti pro úvěr pozemkový“ v Praze, který by snad byl mohl býti zamezen, kdyby silný zemský ústav mohl poskytnouti pomoc, kterou Vídeň Praze odepřela. Podnět Dra Černého stal se předmětem jednání v tehdejším Českém klubu a byla za tím účelem dosazena zvláštní komise. Dr. Bráf, jak praví v Pamětech, „si přispíšil a do komise přišel se stilisovaným textem návrhu pro sněm“. Návrh směřoval v podstatě k tomu, aby ústav, jenž měl býti zřízen, vyplnil mezery peněžní organisace v zemi (úvěr komunální, úvěr meliorační a správa deposit v úschově) a aby, jsa provozován v duchu „veřejného podniku“, byl podporou jiným úvěrním ústavům. Dr. Rieger s 80 soudruhy podal tento návrh ve schůzi sněmovní dne 15. ledna 1887, tedy krátce po tom, co poslanci němečtí opustili sněm ve schůzi dne 22. prosince 1886. Návrh Dra Riegra přikázán byl již ve schůzi dne 18. ledna 1887 komisi rozpočtové a k návrhu této byl ve schůzi dne 24. ledna 1887 přikázán zemskému výboru k dalšímu jednání. —

Zatím byl Dr. Bráf v sezení sněmu dne 20. ledna zvolen kurií měst a míst průmyslových přisedících Zemského výboru na místo odstoupivšího německého přisedícího. Sotva Dr. Bráf nastoupil svůj úřad v zemském výboru, přidělil mu nejvyšší maršálek Jiří Lobkowicz návrh Dra Riegra o Zemské bance.

Laskavostí Zemského správního výboru bylo mi umožněno nahlédnouti do spisů Zemského výboru o Zemské bance.

Spisy ty poskytují krásný obraz práce jednoho z předních mužů, kteří byli přesvědčenými pracovníky samosprávnými a připravovali tak obnovu naší svobody. Dr. Bráf od samého počátku v Zemském výboru pracoval a vlastnoručně psal nejen příslušné sněmovní zprávy, zejména obsáhlé a skvěle pracované zprávy ze dne 7.

*) Albin Bráf, život a dílo, díl I. Paměti str. 87. Nakl. Vesmír v Praze-Karlíně 1922.

prosince 1887 č. tisku LVII a ze dne 6. září 1888 č. tisku XXXII s návrhem stanov, nýbrž i obsáhlou přípravnou korespondenci, zejména o svolání odborné ankety, které předsedal. Sám také sebral sobě potřebný materiál o řadě veřejných zemských a provinciálních úvěrních ústavů v Německu a zejména o úvěru melioračním, jenž byl jeho miláčkem.

Práce, které se Dr. Bráf podjal s takovou radostí a nadšením, nebyla jistě lehkou. Projekt banky jednak narážel na námitky dané liberalistickými názory, jednak budil obavy konkurenční nejen u bank, nýbrž i v kruzích spořitelních, a konečně byly tu též námitky zbarvené snad poněkud stranicky, na př. když jeden z denních listů označoval projektovanou banku jako banku „kavalírskou“. S druhé strany byli tu činitelé, kteří od banky žádali více, než odpovídalo její povaze a účelu.

Se všemi těmito námitkami a snahami vypořádal se Dr. Bráf ve svých obou zprávách sněmovních ze dne 7. prosince 1887 a 6. září 1888. Dovojuje a vykládá tu mezery tehdejší naší organizace hospodářské, které odůvodňují zřízení banky jako prospěšné, ba nutné. Ukazuje k tomu, že „není důvodu zřizovati nějaký podnik veřejný, pokud příslušné podniky soukromé samy potřebě náležitě hoví“. Avšak jinak se má věc, „kde potřeba se hlásí, kde důležité národohospodářské prospěchy nedostatkem přiměřené pomoci trpí a přece soukromé podnikání buď tu potřebu vůbec nechápe, nebo ke platnému počínu se vzchopiti nedovede, anebo by potřebě takové z příčin vnitřních ani vyhověti nemohlo.“

Jako takové potřeby, o něž nebylo tehdy soukromým podnikáním u nás postaráno, uvádí především „povznešení výnosnosti půdy všemi oněmi prostředky, které v obor techniky meliorační v nejširším toho slova smyslu spadají a o jejichž rozvoj jinde — jak příklady z Německa uvedené ukazují — zrovna již veřejným i ústavy se pečuje.“

Dále poukazuje k národohospodářskému zákonu „o rostoucím objemu hospodářství veřejných“ a dospívá tím k dalšímu úkolu banky, k úvěru komunálnímu.

Vůči těm, kdož vidí v projektované bance nevíтанou soutěž, dovojuje přesvědčivě, jak právě dosavadním i budoucím peněžním ústavům může projektovaná banka býti užitečnou v těžkých dobách krise. Praví:

„Jak důležitým byl by tu ústav, jemtuž úmysl zakladatelů i přísná správa nedopouští vrhati se ve vír spekulací a který nad to opíraje se o veřejné záruky zachoval by si plně důvěru obecnstva i tehdy, když ona odvraceti se bude od podniků založených kapitálem soukromým.“ Jak tu měl pravdu, a jak důležitým byl tento třetí hlavní úkol banky, ukázala opět a opět historie našeho peněžnictví.

Dr. Bráf svou práci o zřízení Zemské banky dal však nejenom skvělý příklad skutečného samosprávného pracovníka, nýbrž ukázal také, že pracovník samo-správný a pracovník veřejný vůbec nesmí se v otázkách hospodářských vyhýbati povinnosti hájiti názor poznáný za správný i proti populárním a líbivým názorům, za nimiž třeba stojí většina.

Především běželo o otázku, v jakém rozsahu má banka provozovati směnečný eskont a reeskont. V užším výboru ankety, která se radila o projektu Zemské banky, střetla se dvě mínění. Většina hájila neobmezené připuštění eskontu a reeskontu, menšina s Drem Bráfem chtěla eskont obmeziti na směnky „úvěrních ústavů jakož i fondů, ústavů a spolků úvěrních, nalézajících se se Zemskou bankou

dle stanov jejich ve spojení.“ V plenu ankety proniklo toto posléz dotčené mínění, ale ve sněmovní komisi pro Zemskou banku většina prohlásila se pro připuštění soukromého eskontu vůbec třeba s jistým obmezením. Jak Dr. Bráf v Pamětech str. 89. sděluje, byl to Alois Oliva, jenž strhl většinu komise sněmovní pro připuštění soukromého eskontu. Ani dr. Mattuš, ani Dr. Herold s Dr. Bráfem v tomto směru nesouhlasili, ale Dr. Bráf zůstal pevným a prosadil svůj názor jak v Zemském výboru, tak na sněmu. Vývoj ústavu ukázal brzo správnost názoru Bráfova a Dr. Mattuš uznal to již po dvou letech (Bráfovy Paměti str. 89.). Dr. Bráf hájil svůj názor velmi důrazně ve sněmovní zprávě ze dne 7. prosince 1887 č. tisku LVII a zejména věnoval této otázce zvláštní pozornost ve své sněmovní řeči dne 18. ledna 1889. Vyložil, jak směnečný úvěr jako úvěr osobní spočívá na znalosti dlužníka, a jak tato je daleko lepší u peněžních ústavů lidových, které jsou dlužníku blíže než ústav ústřední takových rozměrů jako se zřizuje Zemská banka. Kdyby projektovaná banka měla se dlužníkům přiblížiti zřízením velikého počtu filiálek, jak se na to pomýšlelo, bylo by to dle výkladů Dra. Bráfa jakési vyvlastnění těch malých venkovských ústavů, jakýsi „zemský socialism“. Dr. Bráf předvídal tu patrně již ten krásný rozvoj našeho lidového peněžnictví, jež je právem naší pýchou, a nechtěl tomuto přirozenému vývoji brániti. Ve sněmovní zprávě ze dne 6. září 1888 č. tisku XXXII str. XIII Dr. Bráf zdůrazňuje, jak banka obmezená zásadně na eskont a reeskont směnek úvěrních ústavů „vykoná svou úlohu jakožto středisko, o něž budou moci menší ústavy peněžní se opírat, nebude vydána nebezpečím, do nichž by ji uvrhnouti mohla soutěž s ostatními bankami o klientelu směneční nebo nátlak neosvíceného t. zv. veřejného mínění.“ V Pamětech na str. 89. poukazuje i na nebezpečnoství politických vlivů, kdyby bance propůjčeno bylo právo neobmezeného eskontu.

Vývoj banky dnes již více než třicetiletý dal Dru Bráfovi plně za pravdu. Ustanovení, jež Dr. Bráf tak houževnatě i proti svým přátelům hájil a obhájil, umožnilo bance plniti, co jí ukládá návrh Dra Riegra a soudruhů ze dne 15. ledna 1887, aby „jsouc spravována v duchu veřejného podniku a nevyhledávajíc zisku, mohla jiným úvěrním ústavům podporou býti“.

Stejně houževnatě hájil Dr. Bráf proti námitkám, jichž podnětem jistě v neposlední řadě byly obavy konkurenční, právo banky k přijímání vkladů nejen v běžných účtech, nýbrž také na vkladní knížky a poukázky. Anketa chtěla banku obmeziti na přijímání vkladů na účet běžný „od ústavů úvěrních, jakož i od fondů a ústavů nalézajících se s bankou zemskou dle stanov ve spojení“. Sněmovní komise pro Zemskou banku chtěla bance poskytnouti větší volnost, stanovila toliko minimální výpovědní lhůtu pro poukázky a vkladní knížky a vylučovala vklady příliš malé. Dr. Bráf v návrhu stanov přidržel se v podstatě mínění této komise, přičinil však obmezení celkového maxima v poměru k závodnímu fondu banky.

Stanovy navržené sněmu opětně zmíněnou zprávou zemského výboru ze dne 6. září 1888 byly sněmem schváleny dle návrhu sněmovní komise pro Zemskou banku s jistými změnami ve schůzi dne 19. ledna 1889 a došly dne 4. května 1889 schválení panovníkova. —

Když nastala otázka ustanovení vrchního ředitele pro nový ústav, nejvyšší maršálek myslil, že snad Dr. Bráf by chtěl na se vzíti tuto funkci, avšak Dr. Bráf, jak skromně uvádí v Pamětech str. 90, na to nepomýšlel, ježto nebyl „dost zna-

lým účetnictví ani praktického vedení obchodu“, a bylo by mu bývalo za těžko opustiti úřad učitelství, v němž našel „tolik osobního štěstí“ a „přece jisté úspěchy také viděl“. —

Tak zakončil Dr. Bráf svou práci pro zřízení Zemské banky, která jeho jméno podrží navždy ve vděčné paměti. —

Načrtl jsem tyto skromné řádky o jedné z prací Dra Bráfa v samosprávě jednak, abych jako vděčný žák vzdal památce jeho čest, jednak abych podal příklad opravdové práce samosprávné, což zdá se mi býti na místě zejména dnes, kdy po schválení reformy organisace politické správy vzchází samosprávě, jak pevně doufám a věřím, doba nového květu, dovede-li postavití své nejzpůsobilejší pracovníky na pravé místo. —

V Praze, v srpnu 1927.

Dr. Jos. Hraše,
ředitelský rada Zemské banky (dříve Zemské banky
království českého).

Dr. Bráf jako spoluzakladatel Zemské banky.

Dr. A. Bráf byl členem ankety odborníků, která dle usnesení zemského sněmu českého v r. 1887 měla navrhnouti směrnice pro působnost Zemské banky a zásady, na nichž měly býti vypracovány její stanovy. Výsledek ankety byl předložen sněmu Drem Bráfem dne 18. prosince 1887.

Zemská banka měla býti založena hlavně k tomu cíli, aby poskytovala dlouhodobé emisní zápůjčky komunální a meliorační. V tomto směru nebyla žádnou novinkou.

V Německu a také v Rakousku existovaly již delší dobu ústavy emisní, které poskytovaly dlouhodobé zápůjčky a emitovaly na jich podkladě slosovatelné obligace.

V Čechách měli jsme hypoteční banku, která tímto způsobem opatrovala hypotekární úvěr na hospodářské usedlosti a na domy. Hypoteční banka i ostatní ústavy pro dlouhodobý úvěr nebyly však bankami ve vlastním slova smyslu, byly to spíše hypotekární ústavy: ony odhadly nemovitost, poskytly zápůjčku a vydaly svému dlužníkovi obligace, které tento sám zpeněžil obyčejně v obchodní akciové bance. Tyto hypotekární ústavy neměly také žádného vlastního kapitálu; nepotřebovaly ho, ježto neprovozovaly žádných obchodů, nýbrž toliko obstaraly tisk úpisů, všechny práce potřebné k poskytnutí zápůjčky a potom byly vlastně jen prostředníkem mezi věřiteli, t. j. těmi, kdož koupili zástavní listy a dlužníky: přijímaly platy od dlužníků a vyplácely je věřitelům a vedly celé účetnictví. Za to vybíraly jen t. zv. správní příspěvek.

Teprve Zemská banka byla v Rakousku prvním veřejnoprávním ústavem, který byl doopravdy banka u. Směla provozovati veškeré obchody, při nichž nebylo rizika při stabilní měně, a měla vlastní kapitál.

Dr. Bráf, který předkládal výsledek ankety sněmu, má velikou zásluhu o to, že stanovy Zemské banky umožnily jí plniti hlavní úkol: t. j. poskytování komunálních a melioračních zápůjček způsobem daleko lepším, než tomu bylo u došavadních ústavů pro úvěr dlouhodobý.

Zemská banka nevydávala hned od počátku svým dlužníkům obligací, nýbrž vyplácela zápůjčky hotově a obligace své sama zpeněžovala, regulovala jejich odbyt i kursy. Tím teprve dlouhodobý úvěr dostal potřebnou kontinuitu a umožněno poskytování zápůjček i v dobách, kdy odbyt obligací v širším obecenstvu váznul.

Přijímáním vkladů opatřovala si Zemská banka peníze k eskontu směnek a jiným obchodům bankovním, které umožnily působiti na celý peněžní trh způsobem uklidňujícím. Jen tak mohla pomoci zemi české zálohami přes období, kdy pravidelná činnost sněmu byla Němci mařena.

Také značné výhody, které Zemská banka poskytuje majitelům vlastních obligací při jejich úschově a správě, značně podporují její činnost emisní a tak úvěr komunální a meliorační.

Toto vše jest nutno si uvědomiti, abychom pochopili, že Bráf při svých velikých zásluhách, které si získal na poli čisté vědy, byl také duchem velmi praktickým a dovedl dáti základy bance, která tehdy byla první svého druhu ve střední Evropě.

Podle vzorů anglických a francouzských bank — od nichž akciové banky naše značně se vzdálily — vypracoval návrh stanov, který spojil obchody takové západoevropské banky s emisním ústavem.

A zkušenost více jak 30 let ukázala, že myšlenka tato byla geniální, a že tím utvořen byl typ banky, který může celé zemi i státu přinášeti velký užitek. Proto také po převratu stanovy ostatních emisních ústavů byly upraveny dle vzorů, který v letech devadesátých minulého století vytvořen byl Drem Bráfem.

JUDr. Vincenc Dewetter,
vrchní ředitel Zemské banky (dříve Zemské banky
království českého).

Dr. Albín Bráf

náležel k oné skvělé skupině učenců, kteří hned v prvních letech po rozdělení dotud společné university pražské působili na české fakultě věd právních a státních.

Nezapomenutelné jsou mi jeho přednášky o národním hospodářství, do nichž jsem byl r. 1887/88 jako řádný posluchač zapsán. Prof. Bráf dovedl tento předmět zabývající se tak intenzivně a neodbytně nejdůležitějšími hospodářskými a sociálními otázkami lidské společnosti učiniti nevýslovně zajímavým svojí vlastní promyšlenou metodou, vzornou systematikou a plastickými výklady. Již zevnějšek jeho, oduševnělá ušlechtilá tvář, jiskrné oko, sonorní hlas a temperamentní mimika, jíž doprovázel svoje výklady, uchvacovaly mladé adepty politické ekonomie, plnící posluchárny, jimž po čtyřech semestrech historického práva otevíral se nový svět. Přednášky jeho vynikaly nevyrovnatelnou přesností a uhlazenou dikcí, oživenou tu a tam duchaplným humorem. Posluchači, kteří hned od začátku vstoupili v úzký duševní kontakt se svým učitelem, sledovali až do posledního slova s napjatou pozorností výklad o věcech sebe obtížnějších. Stejně tak tomu bylo v úzkých kroužcích seminárních, kde prof. Bráf nejnadanější ze svých posluchačů, k nimž náleží dnes řada vynikajících učenců, uváděl do method badatelských.

Vědecká a politická činnost Bráfova byla z povoláních míst náležitě oceňována a nepřestala posud býti předmětem odborného studia.

Bráf dovedl svou vědeckou činnost vhodným způsobem postaviti do služby praktického života a přemnohé podněty jeho byly postupem času uskutečněny.

Připomínám jen velký jeho podíl při přípravách ke zřízení našeho nejmohutnějšího úvěrního ústavu zemského Zemské banky české, význam jeho vědeckých prací o úvěru melioračním pro naše zemědělství a jeho součinnost při zřízení zemského pojišťovacího fondu českého.

Syn Dra Albína Bráfa,
Václav Bráf.

1. V dětských letech se svou babičkou, matkou
Dra Albína Bráfa, 2. jako universitní student ne-
dlouho před svou smrtí.

Z mých vzpomínek na Bráfa.

Jest veliká řada nás, kdož vzpomínají s láskou a vděčností na profesora Dra Albína Bráfa jakožto vzorného učitele a ušlechtilého muže.

My, kteří jsme pilně sledovali v zasmušilé síni Karolina přednášky jeho, čerpali jsme z nich názorné poučení, které nikdy nemůže nahraditi studium z knih. Výklady byly jasné, přístupné každému, kdo je pozorně sledoval. Bráf snažil se svědomitě, aby nás poučil. Hned v prvních hodinách přednášek vyzval nás, abychom mu napsali na lístek, o čem si přejeme od něho zvláštní poučení, a lístek mu položili na katedru, že vždy nám rád vyhoví. A také projevoval skutečnou radost, když jsme tomuto vyzvání vyhověli a tak dokázali zájem na vědě, které se on oddal s takovým zanícením. Pohříchu jsme této příležitosti až příliš málo používali.

Bliže jsme měli příležitost seznámiti se s Bráfem v jeho „Seminárním cvičení z politického hospodářství“, které konal v letním semestru r. 1886. Tu bývaly probírány podrobně některé otázky národohospodářské, a bývaly dávány látky k seminárním pracím. Tehdy sepsal jsem k jeho pokynu práci „Zákonodárná omezení doby pracovní dle rakouského zákona z 8. března 1886 ve srovnalosti s německými říšskými zákony“ a odevzdal mu rukopis. Když mi jej pak v přednášce vrátil, shledal jsem, že na některých místech tužkou činil poznámky, jež obsahovaly upozornění i výtky. Byl jsem tím tak zaražen, že jsem ani nemohl tehdy řádně sledovati jeho přednášku. Bráf svou jemnou ušlechtilou duší vycítil mé rozehvěnění a když pak dokončil svou přednášku, přistoupil ke mně a utěšoval mne asi takto: „Ale, ale, vidím, že to pochopíte příliš tragicky. — Z toho si nic nedělejte, že jsem vám tam něco naškrábal, to víte — kantor! Ten musí vždycky něco namítat. Jinak se mi vaše práce líbila, a já ji také ocením, až vám budu dávat vysvědčení ze seminárního cvičení.“ A vskutku na jeho vysvědčení ze 17. července 1886 nalézám známku „velmi dobrou“.

Když pak jsem tuto práci předčítal ve schůzi českých právníků „Všehrd“, dostal se i profesor Bráf a vyslechnuv znovu mou práci, vyslovil mi veřejně zvláštní uznání.

*) Autor této staří příspěvkem se vzácnou ochotou mezi prvními se svou vzpomínkou do tohoto památníku, nepomyslel si, že se již jeho vydání, jakož i Bráfovy oslavy nedočká; krátce po zaslání příspěvku zemřel náhle dne 28. července 1927 ve věku 65 let. — Čest jeho světlé památce!

I po absolvování university zůstával Bráf příznivcem, ano skutečným přítelem všech svých žáků, kteří s ním přišli v bližší styk, a vyslechl s vlídností až dojemnou každého, kdokoliv ho přišel prosit o radu nebo pomoc. Pamatuji se dosud živě, jak jsem jednou v roce 1888, když jsem byl auskultantem u obchodního soudu pražského, šel zamýšlen po tehdejší Ferdinandově (nynější Národní) tř.; tam zastavil mne Bráf a usmívaje se, tázal se mne, co že tak „věším hlavu“. Svěřil jsem se mu, že uvažuji, mám-li se ucházeti o jedno z vypsanych míst konceptních praktikantů u pražského magistrátu, že dosud nemám žádného platu a jsem na obtíž své matce, jež jako vdova po okresním soudci má tak malou pensí. — „A chtěl byste se věnovati politické službě?“, ptal se mne. Odpověděl jsem mu, že by mne i tato služba těšila, a že mne také láká okolnost, míti pro vždy zaručené služební místo v Praze, ale že nemám žádného doporučení a proto se neodvažuji žádost si podati. „Ještě dnes promluví se Šolcem“, pravil Bráf podávaje mi ruku, „a žádost si jen směle podejte!“ — Dr. Jindřich Šolc byl tehdy purkmistrem pražským, a já poslechnuv rady Bráfovy jsem skutečně dostal jedno z oněch tehdy vypsanych míst s ročním adjutem 500 zl. Nevím, prospěla-li mi skutečně přímluva Bráfova, ale já vždy vděčně vzpomínám na jeho vzácnou laskavost a dobrotu.

Vliv Bráfův na právníckou mládež.

Na pražskou universitu přišel jsem z venkovského gymnasia v roce 1903.

Podobně jako jinde byla i na našem gymnasiu zejména ve vyšších ročnících řada kolegů, kteří se nespokojili naukami, podávanými v rámci učebné látky. Snaha jich nesla se po dalším sebevzdělání a mimoškolní práci, ať již výrazem jejím bylo studium soukromé nebo zakládání debatních kroužků či vydávání časopisů. Příznačnou známkou pro veškeré toto úsilí byla povaha zájmu, k němuž se upínalo. Převážnou měrou byla to literatura; znalost písemnictví, jeho historie a proudů nebo dokonce samostatné tvoření zdálo se vrcholem všeho. Studium cizích, na škole nepřednášených jazyků, mělo po většině jediný účel: bezprostřední možnost seznati plody slovesné jiných národů v jich mateřštině. Současné směry literární neměly na mládež příznivého vlivu —; bylo v nich mnoho pósy a i nejpřímnější učily pohrdati denním životem, odváděly od skutečnosti, vedly k jakémusi duševnímu flagelantství; nercí-li, aby uměly vnitřně harmonisovat, sjednocovat a dávat kladné cíle.

Lze si představití, že vstup do neznámého prostředí universitního — zejména, byl-li vstup tento spojen se starostmi o denní chléb, příprava tato neusnadňovala.

Z hmotných důvodů byl jsem rád, že obdržel jsem na počátku svých studií universitních místo u Zemského výboru. Tím bylo mi umožněno pokračovati ve studiích vysokoškolských na právnícké fakultě. — Začátky nebyly nejsnadnější; studium, neprovázené živým slovem výkladů, zdálo se neživotné, nedovedlo plně upoutati a dáti určitý směr, nechávajíc při tom, jak mechanicky bylo pojímáno, výsledek a cíl v mlhách. V tu dobu seznámil jsem se blíže s kolegou L., rovněž úředníkem Zemského výboru a současně právníkem ve čtvrtém roce. Kolega L. byl mimořádně nadaný; dovedl nejen — při povinnostech úředního zaměstnání — složití s výborným prospěchem právnícké zkoušky, nýbrž vedle toho zabýval se studiem jazyků a navštěvoval semináře, zejména prof. Bráfa, v němž podal, jak později jsem zvěděl, práci skutečně ceněnou Bráfem samým. Bylo působením tohoto kolegy, že ve mně vznikla snaha dostatí se v poblíž Bráfovy osobnosti. Kdykoliv bylo mi možno, chodíval jsem, dvojnásobně per nefas — jako posluchač prvního a druhého ročníku a jako zemský úředník — na Bráfovy přednášky, jež se zapisovaly až v roce třetím a čtvrtém. Výsledkem návštěvy oněch hodin, jež jsem v Bráfových přednáškách strávil, bylo rozhodnutí, věnovati se životním povoláním práci v oboru hospodářském.

* * *

Je známo, že posluchárny nebyly nikdy tak plny, jako když přednášel Bráf. Nebylo divu. — Přednes sám byl neobyčejný: živý, plný vtípu, provázený exkursemi do nejrůznějších oborů, protkaný zkušenostmi vlastního, tak bohatého, činného a plodného života. Suverénní ovládnutí látky, hluboké vzdělání všeobecné, duchaplnost, jiskřící se v každé větě, imponovala jeho posluchačstvu. Lehkost, s jakou dovedl zasvětit do křehkých subtilností nejobtížnějších pouček a pojmů na straně jedné, široké výhledy, které otvíral vztahem národního hospodářství na celý život společenský v jeho přítomném stavu i historickém vývoji, vzbuzovala mimořádný zájem o předmět, jež přednášel.

Ale význam a hodnota působení jeho vlivu na mládež má kořeny své jinde. Prof. Bráf uměl nejenom pouze formálně upoutat, on dovedl vyvolat ve svých posluchačích hluboké přesvědčení o významu hospodářského života, zároveň ale podnítit chuť a vůli k aktivnímu uplatnění na jeho poli. Při tom hospodářství nebylo mu účelem, nýbrž „pouhým prostředkem ve službě vyšších lidských cílů“. Jedním z těchto cílů bylo mu upevnění národní existence. Zabýval se v přednáškách opět a opět sociologickou strukturou obou živlů zemi naší obývajících (Čech úředník — Němec podnikatel), srovnával kapitálovou sílu českou a německou, odkrýval slabiny v ústrojí našeho hospodářského života; tím důrazněji dokazoval, jak naše bytost národní je ohrožena, tím účinněji zval nové pracovníky k dílu na základech, které jí měly zabezpečit. Stále a stále připomínal, že výsledky tvůrčí schopnosti, umělecká díla, vědecké objevy, vymoženosti technické jen tehdy mají s národního hlediska pravý význam, opírají-li se o podklad hospodářský a sílu ekonomickou.

* * *

Říkávalo se, že Bráf se nevěnoval národohospodářské teorii. Působení jeho ale předstihlo — s národního hlediska řečeno — cenu teorií nejduchaplnějších. Je to vedle nespočetné řady tvůrčích podnětů onen vliv, jímž na mládež působil. Naplnil mladou mysl pozitivními cíly, a — což ještě významnější — cíly podloženými vysokou myšlenkou a vznetem ušlechtilého idealismu. Svou školou národohospodářskou, v níž druží se nejlepší naše jména, dal národu široký kruh mužů, kteří vedeni jeho duchem, posunuli značně ku předu ideu hospodářského probuzení a osamostatnění. Právem lze o něm užití slov, kterými Emerson charakterizuje velkého člověka a velkou myšlenku: „Je-li muž na svém místě, tvoří, množí, přitahuje a naplňuje celá vojska svými záměry, která je takto provádějí a tak i každá oprávněná myšlenka nachází žně, které jí živí, řády, které jí dovedou vyslovit, zbraně, které jí dovedou obhájit, a učedníky, kteří jí vysvětlují a rozšiřují.“

Dovedl promítati každou věc, akci, jednání hospodářsky a tím postavit ji do pravého světla. Ve známém sporu o tom, mají-li čeští studenti nositi barety proti německým cereviskám, omezil se na stručnou, ale obsahem vše říkající otázku: „Víte, pánové, zda byla zhotovena látka na barety v českém podniku?“

Stejně účinně působil Bráf i na vytváření charakteru. Utužoval vždy ve svých posluchačích myšlenku svézodpovědnosti, svépomoci, vůli k probití vlastními silami.

* * *

Svůj národ miloval vřele. Zračí se to nejen v jeho pozitivním hospodářském vlastenectví českém, ale i v starostech, jež choval o budoucnost vlasti. Zapsal jsem si pod datem 28. března 1905 ze závěrečné jeho přednášky ke konci semestru tato jeho slova: „My, kteří požíváme plodů práce našich buditelů, jsme, myslím, na tom mnohem lépe než vy, kteří možná budete znovu muset prožívat těžké doby. Vlast čeká snad epocha krvavější všech, jež dosud prožila.“ Slova tato ukazují nám Bráfa jako bystrého státníka, který po válce rusko-japonské správně ocenil úlohu Německa v soutěži politických sil na světovém dějišti i jako hlubokého vlastence.

* * *

Bráf byl veliký člověk. Zapomínati jeho památky bylo by hříchem na jeho osobnosti; zapomínati jeho díla, snah a cílů bylo by škodou na věci národní.

Dr. Jindřich Chylík,
sekretář obchodní a živnost. komory v Brně.

Nejmilejší profesor.

Nepřeháním, nadepsal-li jsem takto svou vzpomínku na Albína Bráfa. Je nás velký počet, kteří stejně jeho jako svého učitele s láskou vzpomínají.

Bráf byl učitel vynikající. Znal dokonale obor, jemuž učil, uměl přednášet a posluchače zaujmout. Měl velký rozhled v teorii národohospodářské a praktické zkušenosti v hospodářské i finanční politice. Při tom byl vzácně objektivní ke všem směrům a školám, nežádaje, aby žáci otrocky přidržovali se jeho názorů. V prvé řadě pak hleděl k tomu, abychom nabyli dobré znalosti našich domácích hospodářských poměrů a smyslu pro ně. A tu zase leželo mu na srdci, aby získal nás pro to, proč pracoval v politice, v životě praktickém, publicisticky i literárně: pro české potřeby národohospodářské, pro naše národohospodářské obrození, jež, jak učil, musí dokončiti práci našich buditelů literárních a politických.

Bráf neomezoval se na poučné přednášky. Konal také zvláštní praktická cvičení v oboru politiky hospodářské a finanční, v nichž uváděl své žáky do studia jednotlivých zvláště významných partií, probíral je s nimi ve volném rozhovoru a učil je poznávati literaturu i prameny statistické. Nám vykládal na př. tak politiku obchodní a dopravní.

Nejblíže k němu měli jsme však ve cvičeních seminárních. Tam chodili jen posluchači, kteří měli o studium národohospodářské zvláštní zájem. Každý musil vypracovati samostatnou práci písemnou, aby počet členů semináře nebyl velký a aby se nehlásili ti, kdo nemínili vážně pracovat. Prof. Bráf chtěl v roce 1906, kdy jsem byl v jeho semináři, aby všechny práce týkaly se pokud možno sociální a bytové otázky velkých měst. Protože však skoro všichni jsme si už vybrali předměty jiné, sešlo s toho. Pamatuji se ještě na některé; nynější profesor vysoké školy zemědělské Dr. Schindler pracoval o merkantilistické politice rakouské, zemřelý ředitel Živnostenské banky Dr. Horák o děbních soustavách, Dr. Gustav Heidler o teorii hypotekárního úvěru, min. rada P. Mezník o vývoji našich záložen, štokholmský vyslanec náš Dr. Flieder — tuším — referát o Stammlerově knize *Wirtschaft und Recht*, já pak si připravil na základě archivních pramenů hospodářskou historii našeho městečka Křížanova na Moravě. Profesor upozornil každého na prameny literární a poradil mu, byl-li v něčem na pochybách. Hotové práce se v semináři předčítaly, a pak se o nich debatovalo; hlavní slovo měl ovšem profesor sám. Byl při tom sice kritický, hleděl však, aby vzbudil ještě větší zájem a

chut' k práci, zejména u těch, od nichž něco očekával. V těch hodinách, kdy nebyly přednášeny hotové práce, zaváděl debaty o nových knihách a důležitých aktualitách hospodářských. Při tom však nevyhýbal se ani současným otázkám politickým. Pamatuji se na debatu o všeobecném právu hlasovacím, vyvolanou útoky tehdejšího studentského vedení na jeho švakra prof. Dra Bohuše Riegera pro jeho stanovisko k této otázce. Zahájil ji Flieder dotazem na Bráfa, co sám o věci soudí. Bráf dovozoval správnost stanoviska Riegerova, zejména také ze spisů Palackého a Riegera staršího. Debata ta měla za následek, že jeden z vůdců tehdejšího studentstva, nynější prof. Dr. Hodáč ze semináře vystoupil.

Seminární cvičení konala se někdy v soukromém bytě profesorově při černé kávě, což přispívalo jen ku přátelskému a upřímnému tonu, v němž se debatovalo. Seminári jeho mohl se tenkrát vyrovnati jen seminář prof. Riegera, stejně přátelského ke studentstvu, ale přísnějšího v požadavcích.

Styk prof. Bráfa se žáky nekončil se však zkouškami a doktorátem. Prof. Bráf staral se o své žáky i pak, doporučuje je na místa, kde by dle jeho názoru se mohli dobře uplatniti. Mne samotného doporučil za nástupce nynějšího brněnského profesora Dra Weyra do centrální statistické komise ve Vídni a byl mi i později nápomocen. Tak staral se i o jiné, pokud to v tehdejších skromných našich poměrech bylo možno. A byl s nimi ve stálých stycích, i když se snad s ním ve svých vědeckých a politických názorech rozešli. Rád každého viděl, pomohl a poradil. A jen jemu z celé právnické fakulty se podařilo, že vytvořil si svou školu, již nespojovala snad jednotná teorie národohospodářská, nýbrž zájem o ni i zájem o českou politiku národohospodářskou a pak láska i úcta k milovanému vůdci a učiteli.

JUDr. Antonín Schauer,
advokát v Praze.

Dra Albína Bráfa

poznal jsem jako mladý právník v r. 1881, kdy byl dr. Bráf soukromým docentem na německé tehdy ještě universitě Karlo-Ferdinandově. Ač jsem mohl „Národní hospodářství“ Bráfem přednášené poslouchati teprve o 2 léta později, byl jsem přece přítomen zahajovací přednášce jeho, kterou mne zejména svým skvělým přednesm cele unesl. Vzpomínám, jak tehdy Bráf radil posluchačům, by zachovali si i idealismus, dovolávaje se Hálkovy básně, cituje při tom první její sloku:

„Jen se všednět mi nedej, Bože,
v tu pŕď, již měřil's mi svou láskou —
to raděj smrt, smrt desaterou,
než být hrobem s lidskou maskou!“

Po dlouhých letech, v r. 1912 při posledním setkání se s Bráfem jsem si tohoto citátu z Háلكa vzpomněl, seznáv, že Bráf sice nikdy nesevšedněl, ale že krutý Osud mu přece určil nositi masku, skrývající hrob v duši jeho

Jako Bráfovi posluchači navštěvovali jsme přednášky jeho rádi, se západem. Většina našich profesorů ulpěla při přednáškách svých výlučně na vědč, Bráf byl vědcem-básníkem.

Naslouchali jsme mu často se zatajeným dechem. Bráf byl krasořečníkem snad někdy až na újmu jasnosti věcného obsahu, často odbočil i do politiky, byl zapřísáhlým nepřítelem radikálistu, byl aristokratem, ovšem v nejlepším toho slova smyslu, vždy však vyzářovala z něho horoucí láska k vlasti a českému národu.

Svým posluchačům byl vlídným rádcem a přátelsky nakloněn. Kolokvoval jsem v r. 1884 jako jednorodní dobrovolník u něho v bytě na Kr. Vinohradech. Po odbyté zkoušce vlídně se mne vyptával na poměry dobrovolníků, vzpomínaje své vlastní služby vojenské, zajímal se on, slavný již universitní profesor, o soukromé moje poměry, ukazoval mi svou knihovnu, pobízel, bych jej navštívil, nabízel mi knihy ku přečtení — odcházel jsem od něho cítě mocné kouzlo jeho osobnosti.

Ve svém semináři soustřeďoval snaživé, nadané posluchače, jemu děkujeme že na pustém úhoru tehdejší naší vědy národohospodářské vyrostla řada vynika-

Bráf s rodinou na svém letním sídle v Roztokách.

jících českých pracovníků s mým tehdejším kolegou prof. drem Cyr. Horáčkem v čele.

V pozdějších letech setkával jsem se s Brádem jako zemským poslancem a předsedícím zemského výboru. Ať v životě veřejném, ať v soukromém, vždy vyzařovala z něho jemu vrozená noblesa duše.

Vzpomínám jeho úchvatné řeči o Národním Museu, s jehož kopule — dle Bráfových slov — mělo trysknouti nové nadšení v duše mládeže, tehdy stranickými, politickými boji rozvášněné.....

Posledně setkal jsem se s Brádem na jaře 1912, tedy několik jen měsíců před jeho smrtí v Opatiji. Byl tehdy aktivním ministrem orby a přijel se do Opatije zotavit v těžké své chorobě.

A tu vzpomenu jsem onoho jeho Hálkova citátu.

Osud s Brádem v životě soukromém těžce a krutě naložil. Vzal mu jediné dítě, jediného syna, kterého si Bráf sám vychovával, vzdělával, na život připravoval, k němuž lnul horoucností celé duše své. Tato ztráta podřala kořen Bráfova života, předčasná arteriosklerosa hlodala na něm zcela vůčihledě. A přece se Bráf přemáhal, pracoval do úpadu. Při onom setkání v Opatiji přemáhaje se svým zatrpklým úsměvem skrýval bolesti tělesné i duševní.

Brzy na to, 1. července 1912, ve dnech, kdy Praha jásala slavností kladení základního kamene pro pomník Palackého, děda to totiž Bráfovy, muže, v jehož šlépějích Bráf po celý svůj život nadšeně pracoval, odešel navždy a s ním jeho silná vědecká, politická, vlastenecká, lidská individualita.